

การศึกษาการกลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำ
ของผู้ป่วยยาเสพติดที่รับการบำบัดรักษา
ในโรงพยาบาลธัญญารักษ์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
**A Study of Methamphetamine Relapse
among Drug Addict Patients Receiving Therapy
in Thanyarak Hospitals, North-eastern Region of Thailand**

เสาวลักษณ์ ทาแจ้, พย.ม. (การพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน) ¹

Saowaluk Thajang, M.N.S. (Community Nurse Practitioner) ¹

สุกัญญา กาญจนบัตร, ป.ด. (การพัฒนาสุขภาพชุมชน) ²

Sukunya Kanchanabut, Ph.D. (Community Health Development) ²

นภาพันท์ ชาบลิค, พย.ม. (การบริหารทางการพยาบาล) ³

Naprajan Chapik, M.N.S. (Nursing Administration) ³

จริยา มงคลสวัสดิ์, พย.ม. (การบริหารทางการพยาบาล) ⁴

Jariya Mongkolsawad, M.N.S. (Nursing Administration) ⁴

ธัญยาพร โคตรชุม, พย.ม. (การพยาบาลเด็ก) ⁵

Tunyaporn Khodchum, M.N.S. (Pediatric Nursing) ⁵

กชนิภา ขาววงษ์, วท.ม. (จิตวิทยาการปรึกษา) ⁶

Kochanipa Kwawong, M.S. (Counseling Psychology) ⁶

Received: December 5, 2022 Revised: December 24, 2023 Accepted: December 26, 2023

¹ อาจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชธานี วิทยาเขตอุดรธานี

¹ Instructor, Faculty of Nursing, Ratchathani University, Udonthani Campus

¹ ผู้เขียนหลัก (Corresponding author) E-mail: saowaluk@rtu.ac.th

² พยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลธัญญารักษ์อุดรธานี

² Registered Nurse, Thanyarak Udonthani Hospital

^{3,4,6} อาจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

^{3,4,6} Instructor, Faculty of Nursing, Udonthani Rajabhat University

⁵ อาจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น วิทยาเขตวัชรพล

⁵ Instructor, Faculty of Nursing, Western University, Watcharapol Campus

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา เพื่อศึกษาการกลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำของผู้ป่วยยาเสพติด กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ป่วยยาเสพติดที่ได้รับการบำบัดรักษาในโรงพยาบาลธัญญารักษ์อุดรธานีและโรงพยาบาลธัญญารักษ์ขอนแก่น ที่กลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำ จำนวน 70 คน เครื่องมือการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล และแบบสอบถามการกลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำ เก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนพฤศจิกายน 2562 ถึงเดือนมกราคม 2563 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติความถี่และร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ป่วยยาเสพติดมีการกลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำภายในเวลา 1-6 เดือน คิดเป็นร้อยละ 37.14 สาเหตุสำคัญที่ทำให้กลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำ คือ เพื่อนชวน คิดเป็นร้อยละ 34.28 ปัญหาความเครียดที่ทำให้กลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำ คือ การขาดสภาพคล่องทางการเงิน คิดเป็นร้อยละ 21.42 และสถานการณ์ที่ทำให้กลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำ คือ เงินเดือนออก และการร่วมงานเลี้ยง คิดเป็นร้อยละ 17.14 เท่ากัน

จากการวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะว่า พยาบาลของโรงพยาบาลธัญญารักษ์อุดรธานีและโรงพยาบาลธัญญารักษ์ขอนแก่น ควรส่งต่อข้อมูลจากการวิจัยครั้งนี้แก่พยาบาลในหน่วยบริการปฐมภูมิ และร่วมกันหาแนวทางการป้องกันการกลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำในผู้ป่วยยาเสพติด

คำสำคัญ: การกลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำ ผู้ป่วยยาเสพติด

Abstract

This descriptive research aimed to study methamphetamine relapse among drug addict patients. The samples consisted of 70 drug addict patients receiving therapy at Thanyarak Udonthani Hospital and Thanyarak Khonkaen Hospital who had methamphetamine relapse. The research instruments included a demographic questionnaire and a methamphetamine relapse questionnaire. Data were collected from November 2019 to January 2020. Statistics used for data analysis included frequency and percentage.

The research results revealed that the drug addict patients had a methamphetamine relapse within 1-6 months (37.14%). The main cause of the methamphetamine relapse was a friend invitation (34.28%). The stress problem that caused the methamphetamine relapse was a lack of financial liquidity (21.42%). In addition, the situations that caused the methamphetamine relapse were obtaining a salary (17.14%) and attending various parties (17.14%).

This research suggests that nurses in Thanyarak Udonthani Hospital and Thanyarak Khonkaen Hospital should transfer the information in this research to nurses in the primary care unit. Then they provide activities to prevent methamphetamine relapse among drug addict patients.

Keywords: Methamphetamine relapse, Drug addict patients

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาการใช้สารเมทแอมเฟตามีนหรือยาบ้า เป็นภัยร้ายทำลายสังคมไทยมายาวนาน จากสถานการณ์ ยาเสพติดในประเทศไทยพบว่า สถิติการจับกุมคดี ยาเสพติดของสำนักงานตำรวจแห่งชาติจากระบบ สารสนเทศตำรวจ (POLIS) ในปีงบประมาณ 2562 มีคดียาเสพติดที่จับกุมได้ทั้งหมด 359,688 คดี โดย ตรวจยึดยาบ้าได้มากที่สุด รองลงมา คือ ยาไอซ์ เฮโรอีน และคีตามีน ตามลำดับ โดยมีการลักลอบนำเข้า ยาเสพติดเพื่อมาจำหน่ายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เป็นพื้นที่ชายแดนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่วนใหญ่เป็น ยาบ้า ยาไอซ์ และกัญชา โดยจังหวัดที่มีการลักลอบ นำเข้ามามากที่สุด คือ จังหวัดหนองคาย รองลงมา คือ นครพนม มุกดาหาร บึงกาฬ และเลย ตามลำดับ อีกทั้ง ยังมีการส่งไปยังพื้นที่ต่างๆ เช่น กรุงเทพฯ ปริมณฑล ภาคใต้ จึงทำให้แนวโน้มสถานการณ์การค้าและการแพร่ระบาดของยาเสพติดในปัจจุบันเพิ่มขึ้น (สำนักข่าว กรมประชาสัมพันธ์, 2563)

สารเมทแอมเฟตามีนเป็นสารอนุพันธ์สำคัญใน ยาเสพติด ได้แก่ ยาบ้า ยาไอซ์ ยาอี ซึ่งมีฤทธิ์กระตุ้น ระบบประสาทส่วนกลาง ทำให้ร่างกายกระตือรือร้น ลดอาการง่วงซึม อารมณ์กระฉกกระชอน ไม่เหน็ดเหนื่อย (ศุภฤกษ์ นาคดิลก, 2563) หากได้รับในปริมาณมากเกินไปจะ ทำให้มีอาการใจสั่น ปวดศีรษะ ความดันโลหิตสูงขึ้น มือสั่น เดินเซ กะระบับประสาทและระบบหายใจ ชัก หมดสติ และเสียชีวิตได้ เมื่อใช้ติดต่อกันเป็นเวลานาน จะทำให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และการแสดงพฤติกรรม ได้แก่ อาการวิตกกังวล

ความจำเสื่อม ขาดสมาธิ อ่อนเพลีย ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ หูแว่ว หวาดระแวง เห็นภาพหลอน บางคนมีอาการคัน ตามตัวเหมือนมีแมลงไต่ (สถาบันบำบัดรักษาและฟื้นฟู ผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติบรมราชชนนี, 2565) และ เสียสติจนกลายเป็นบ้าในที่สุด ดังนั้น ผู้ติดยาเสพติด จึงควรเข้ารับการบำบัดรักษาเพื่อลดความเสี่ยงของการเกิดโทษต่อสุขภาพ ความเสี่ยงต่อพฤติกรรม การทำร้ายตนเองและผู้อื่น

จากข้อมูลของสถาบันบำบัดรักษาและฟื้นฟู ผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติบรมราชชนนี 3 ปีย้อนหลัง (ปี พ.ศ. 2562-2564) สามารถสรุปสถิติผู้ป่วยทั้งหมด ที่เสพยาบ้าเป็นยาเสพติดหลักและเสพร่วมกับยาอื่น ๆ ดังนี้ 1) เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง โดยเป็นเพศชาย ร้อยละ 82.30, 83.59 และ 81.90 ตามลำดับ 2) มีอายุ อยู่ในช่วง 25-29 ปี มากที่สุด ร้อยละ 23.52, 25.05 และ 23.54 ตามลำดับ รองลงมา คือ อายุ 30-34 ปี ร้อยละ 20.90, 20.76 และ 22.22 ตามลำดับ และ 3) ประกอบอาชีพรับจ้าง ร้อยละ 47.46, 48.16 และ 45.53 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่า มีผู้ป่วยกลับ เข้ารับการบำบัดรักษาซ้ำ ร้อยละ 41.13, 36.76 และ 35.35 ตามลำดับ โดยภาพรวมพบว่า ภาคกลางมี ผู้เสพยาบ้าเป็นยาเสพติดหลักมากที่สุด ร้อยละ 67.06 รองลงมา คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก ภาคใต้ และภาคเหนือ ตามลำดับ (สถาบันบำบัดรักษา และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติบรมราชชนนี, 2566)

จากการศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการกลับไปใช้สารเสพติดซ้ำ ของ Marlatt and Donovan (2005) ที่เชื่อว่า การเกิดสถานการณ์ที่มีความเสี่ยงสูง

จะกระตุ้นให้บุคคลเกิดพฤติกรรมการเสพติดซ้ำ ได้แก่ สภาวะทางอารมณ์ การรับรู้หรือความเข้าใจที่เป็น ผลกระทบทางลบ สิ่งแวดล้อมที่กระตุ้น และอาการ ออยากเสพยา โดยสถานการณ์ที่มีความเสี่ยงสูง เช่น ความเครียด ความโกรธ การทะเลาะ ความผิดหวัง ความน้อยใจ ความรู้สึกถึงคุณค่าตนเองลดลง อาการ ถอนยา อย่างไรก็ตาม การที่บุคคลจะกลับไปเสพติดซ้ำ ขึ้นอยู่กับความสามารถของแต่ละบุคคลในการเผชิญ สถานการณ์ที่มีความเสี่ยงสูงและรับมือกับสถานการณ์ นั้นอย่างมีประสิทธิภาพ จนสามารถผ่านพ้นสถานการณ์ ที่มีความเสี่ยงสูงนั้นไปได้ (Hendershot, Witkiewitz, George, & Marlatt, 2011)

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ผู้ป่วยยาเสพติด ร้อยละ 54 มีการกลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำ ภายในเวลา 90 วัน โดยเป็นเพศชายร้อยละ 63 มีอายุ อยู่ในช่วง 18–29 ปี และช่วงอายุนี้อาจกลับไป เสพซ้ำเพิ่มขึ้น 5.13 เท่า (ศุภฤกษ์ นาคดิลก, 2563) สอดคล้องกับการศึกษาของ Brecht, von Mayrhauser, and Anglin (2000) ที่พบว่า อาสาสมัครร้อยละ 36 มีการกลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำภายในเวลา 6 เดือน และร้อยละ 15 มีการกลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำ ภายในเวลา 7–19 เดือนหลังสิ้นสุดการรักษา และ สอดคล้องกับการศึกษาของมนฤดี วงศ์จิตรรัตน์ (2566) ที่ติดตามผู้ป่วยยาเสพติดที่ได้รับการบำบัดรักษาครบ แล้วเป็นเวลา 1 ปี พบว่ามีการกลับไปใช้เมทแอมเฟตามีน ซ้ำร้อยละ 20.30 จะเห็นได้ว่า ปัญหาการกลับไปใช้ สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำของผู้ป่วยยาเสพติดที่ผ่านการ บำบัดรักษาแล้ว เป็นประเด็นที่น่าสนใจศึกษา เพื่อ จะได้หาแนวทางในการลดสาเหตุและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้ตรงกับสภาพปัญหาของผู้ป่วยมากที่สุด

สำหรับสาเหตุและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการกลับไป ใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำนั้น จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อการเสพยาเสพติดซ้ำมี หลายปัจจัย เช่น เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับ การศึกษา อาชีพ ภาวะสุขภาพหรือโรคประจำตัว

ลักษณะที่อยู่อาศัย ความตั้งใจในการเลิกเสพยา (ศุภฤกษ์ นาคดิลก, 2563; สุทธิชัย ศิรินวน, ปัทมา สุพรรณกุล, ณรงค์ศักดิ์ หนูสอน, และปราโมทย์ วงศ์สวัสดิ์, 2559) นอกจากนี้ยังมีสาเหตุและปัจจัยที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ได้แก่ การมีอาการอยากเสพยา การรับรู้ว่าจะตนเองยังไม่อยากเลิก การตัดสินใจในฤทธิ์ของยา อาการเหงาว่าเหว่ การไม่มี งานทำเป็นหลักแหล่ง การเข้ากับเพื่อนกลุ่มใหม่ไม่ได้ การไม่มีเงินใช้ ความขัดแย้งกับคนในครอบครัว บ้าน อยู่ในแหล่งที่มีผู้ติดยาเสพติดและแหล่งจำหน่ายยาเสพติด การชักชวนจากเพื่อนที่เคยเสพยาติดด้วยกัน ครอบครัว และสังคมในชุมชนไม่ยอมรับ (กัญญา ภูระหงษ์, 2561) สภาพแวดล้อมและอิทธิพลของชุมชน ช่วงเวลาหยุดเสพยา หลังเข้าบำบัด สภาพแวดล้อมของครอบครัว การมี บุคคลในครอบครัวใช้สารเสพติด (วรัญญา จิตรพงษ์, วิโรจน์ วีรชัย, และรัศมน กัลยาศิริ, 2554; สำเนา นิลบรรพ์, บุญเรือง ศรีเหรียญ, และอุษา คงทอง, 2559)

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ปัจจัยป้องกันการ กลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำ ได้แก่ ความตั้งใจ ในการเลิกเสพยา ความสามารถในการเผชิญปัญหา แรงจูงใจในการเลิกเสพยา (สุทธิชัย ศิรินวน และคณะ, 2559) และการที่ผู้ป่วยยาเสพติดได้รับการเตรียม ความพร้อมก่อนจำหน่ายกลับบ้าน รวมถึงการติดตาม อย่างต่อเนื่องจากสถานบำบัดรักษา ซึ่งเป็นการสร้าง แรงจูงใจในการเลิกเสพยาที่สำคัญ ดังการศึกษาของ ก้องเกียรติ อุเต็น, จารุณี รัศมีสุวิวัฒน์, วิษชุดา ยะสินธุ์, วิมลวรรณ คำลือ, และพุททชาติ ศรีสุวรรณ (2565) ที่พบว่า ผู้ที่เป็นโรคจิตจากแอมเฟตามีนที่ได้รับ โปรแกรมการบำบัดแบบบูรณาการ (ประกอบด้วย การบำบัดการเสริมสร้างแรงจูงใจ การบำบัดความคิด และพฤติกรรม การบำบัดโดยการแก้ปัญหา และการเจริญสติ) มีความตั้งใจในการป้องกันการติดซ้ำ และพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดที่ดีขึ้น

จะเห็นได้ว่า ผู้ป่วยยาเสพติดที่ได้รับการบำบัดรักษา แล้วกลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำ มีสาเหตุและ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องแตกต่างกันไปตามปัจจัยส่วนบุคคล

สภาพแวดล้อมและบริบทในสังคม ซึ่งภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นพื้นที่ที่มีผู้ป่วยยาเสพติดจำนวนมาก และมีการลักลอบจำหน่ายยาเสพติดเป็นอันดับต้นๆ ของประเทศ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการกลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำของผู้ป่วยยาเสพติดที่รับการบำบัดรักษาในโรงพยาบาลรัฐญารักษ์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภายในเวลา 1 ปีหลังจำหน่าย โดยมุ่งหวังว่า ผลการวิจัยที่ได้จะสามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการแก้ไขปรับปรุงขั้นตอนการเตรียมตัวก่อนจำหน่ายกลับบ้านหลังการบำบัดรักษา และส่งต่อข้อมูลสู่หน่วยบริการปฐมภูมิในการหาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาคาบกลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำได้อย่างตรงจุด ร่วมกับครอบครัว สังคม และชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการกลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำของผู้ป่วยยาเสพติดที่รับการบำบัดรักษาในโรงพยาบาลรัฐญารักษ์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการกลับไปใช้สารเสพติดซ้ำ ของ Marlatt and Donovan (2005) ที่เชื่อว่า การเกิดสถานการณ์ที่มีความเสี่ยงสูงจะกระตุ้นให้บุคคลเกิดพฤติกรรมการเสพติดซ้ำได้ สามารถแบ่งออกเป็น 2 ปัจจัยหลัก คือ 1) ปัจจัยที่ต้องเผชิญอย่างฉับพลัน คือ การเผชิญสถานการณ์ที่มีความเสี่ยงสูงของแต่ละบุคคล เช่น ความโกรธ ความเครียด ความเศร้า การทะเลาะ ความรู้สึกถึงคุณค่าตนเองลดลง และ 2) สถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อมที่มีความเสี่ยงสูง เช่น อาการอยากเสพยา อาการถอนยา การเห็นอุปกรณ์เสพยา การถูกเพื่อนชวนเสพยา การอยู่ในงานเลี้ยงสังสรรค์ หรือสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเสพยา หากบุคคลสามารถควบคุมตัวเองให้เผชิญสถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อมที่มีความเสี่ยงสูงได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะทำให้บุคคล

นั้นไม่กลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำ โดยการวิจัยครั้งนี้ศึกษาการกลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำของผู้ป่วยยาเสพติดใน 4 ประเด็น ได้แก่ ช่วงเวลาที่กลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำ สาเหตุสำคัญที่ทำให้กลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำ ปัญหาความเครียดที่ทำให้กลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำ และสถานการณ์ที่ทำให้กลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรเป็นผู้ป่วยยาเสพติดที่รับการบำบัดรักษาในโรงพยาบาลรัฐญารักษ์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (โรงพยาบาลรัฐญารักษ์ อุดรธานีและโรงพยาบาลรัฐญารักษ์ขอนแก่น) ที่กลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำภายในเวลา 1 ปีหลังจำหน่าย รวมจำนวน 99 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง คือ 1) อายุ 18 ปีขึ้นไป 2) สามารถฟัง พูด อ่าน และเขียนภาษาไทยได้ 3) ไม่มีอาการทางจิตกำเริบ เช่น อาการหลงผิด หูแว่ว ประสาทหลอน และ 4) ยินยอมเข้าร่วมการวิจัย ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 70 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

เครื่องมือการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มี 2 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ ความเพียงพอของรายได้ และลักษณะการอยู่อาศัย จำนวน 7 ข้อ มีลักษณะคำตอบเป็นแบบเลือกตอบ

ชุดที่ 2 แบบสอบถามการกลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำ ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับช่วงเวลาที่กลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำ สาเหตุสำคัญที่ทำให้กลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำ ปัญหาความเครียดที่ทำให้กลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำ และสถานการณ์ที่ทำให้กลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำ

ซ้ำ จำนวน 4 ข้อ มีลักษณะคำตอบเป็นแบบเลือกตอบ สำหรับการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือนี้ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามการกลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำของผู้ป่วยยาเสพติดไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิประกอบด้วยแพทย์ที่เชี่ยวชาญด้านการบำบัดรักษา ยาเสพติด พยาบาลที่เชี่ยวชาญด้านยาเสพติด และนักกิจกรรมบำบัดที่เชี่ยวชาญด้านการบำบัดรักษา ยาเสพติด ได้ค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา (CVI) เท่ากับ .80

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง มีดังนี้ 1) หลังจากโครงการวิจัยได้รับการพิจารณาเห็นชอบจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย สถาบันบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติบรมราชชนนี กรมการแพทย์ (เอกสารรับรอง เลขที่ 006/2563 วันที่ 8 พฤศจิกายน 2562) ผู้วิจัยจึงเริ่มเก็บรวบรวมข้อมูล และ 2) ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล และสิทธิในการถอนตัวจากการวิจัย รวมทั้งแจ้งว่าข้อมูลจะได้รับการเก็บรักษาเป็นความลับและนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้เท่านั้น โดยจะนำเสนอข้อมูลในภาพรวม

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขออนุญาตดำเนินการวิจัยจากผู้อำนวยการโรงพยาบาลธัญญารักษ์อุดรธานี และผู้อำนวยการโรงพยาบาลธัญญารักษ์ขอนแก่น เข้าพบพยาบาลและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นพยาบาลวิชาชีพประจำโรงพยาบาลธัญญารักษ์ซึ่งเป็นผู้ร่วมวิจัยพบกลุ่มตัวอย่างที่โรงพยาบาล แนะนำตัว ดำเนินการพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่างตามข้อความชี้แจงการพิทักษ์สิทธิ และนัดหมายวันเวลาที่กลุ่มตัวอย่างสะดวกและสถานที่ที่เป็นสัดส่วน จากนั้นทำการสอบถามกลุ่มตัวอย่างตามแบบสอบถาม โดยใช้เวลาประมาณ 20 นาที ทั้งนี้ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนพฤศจิกายน 2562 ถึงเดือนมกราคม 2563

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลส่วนบุคคล และข้อมูล

การกลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำ วิเคราะห์ด้วยสถิติความถี่และร้อยละ

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ป่วยยาเสพติด พบว่าผู้ป่วยยาเสพติดส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 71.42 มีอายุอยู่ในช่วง 20–34 ปี คิดเป็นร้อยละ 65.71 มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.57 ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส/สิด คิดเป็นร้อยละ 62.85 ประกอบอาชีพรับจ้าง มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 54.28 มีรายได้เพียงพอในการใช้จ่ายแต่ไม่เหลือเก็บ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 41.42 และส่วนใหญ่มีลักษณะการอยู่อาศัยในชุมชนชนบท คิดเป็นร้อยละ 65.71

2. การกลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำของผู้ป่วยยาเสพติด พบว่า ผู้ป่วยยาเสพติดมีการกลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำภายในเวลา 1–6 เดือน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 37.14 สาเหตุสำคัญที่ทำให้กลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำ คือ เพื่อนชวน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 34.28 ปัญหาความเครียดที่ทำให้กลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำ คือ การขาดสภาพคล่องทางการเงิน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 21.42 และสถานการณ์ที่ทำให้กลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำ คือ เงินเดือนออก และการร่วมงานเลี้ยงต่างๆ เช่น งานแต่ง งานวันเกิด งานขึ้นบ้านใหม่ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 17.14 เท่ากัน

3. การกลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำของผู้ป่วยยาเสพติด จำแนกตามเพศ

3.1 ผู้ป่วยยาเสพติดเพศชาย (จำนวน 50 คน) พบว่า ผู้ป่วยยาเสพติดมีการกลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำภายในเวลา 1–6 เดือน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38 สาเหตุสำคัญที่ทำให้กลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำ คือ เพื่อนชวน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 28 ปัญหาความเครียดที่ทำให้กลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำ คือ การขาดสภาพคล่องทางการเงิน มากที่สุด คิดเป็น

ร้อยละ 22 และสถานการณ์ที่ทำให้กลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำ คือ เงินเดือนออก มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 22

3.2 ผู้ป่วยยาเสพติดเพศหญิง (จำนวน 20 คน) พบว่า ผู้ป่วยยาเสพติดมีการกลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำภายในเวลา 1-6 เดือน และภายในเวลา 7-12 เดือนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35 เท่ากัน สาเหตุสำคัญที่ทำให้กลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำ คือ เพื่อนชวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 50 ปัญหาความเครียดที่ทำให้กลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำ คือ การขาดสภาพคล่องทางการเงิน และการเกิดอาการอยากเสพยามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 20 เท่ากัน และสถานการณ์ที่ทำให้กลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำ คือ การมีอารมณ์โกรธ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35

4. การกลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำของผู้ป่วยยาเสพติด จำแนกตามอายุ โดยแบ่งออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ อายุ 15-19 ปี อายุ 20-34 ปี และอายุ 35-59 ปี

4.1 ผู้ป่วยยาเสพติดอายุ 15-19 ปี (จำนวน 11 คน) พบว่า ผู้ป่วยยาเสพติดมีการกลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำภายในเวลา 1-6 เดือน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 45.45 สาเหตุสำคัญที่ทำให้กลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำ คือ เพื่อนชวน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.36 ปัญหาความเครียดที่ทำให้กลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำ คือ การเกิดอาการอยากเสพยา มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 27.27 และสถานการณ์ที่ทำให้กลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำ ได้แก่ การเห็นอุปกรณ์การเสพ การได้เสพลิงเสพติดอื่น เช่น บุหรี่ สุรา และเงินเดือนออก มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 18.18 เท่ากัน

4.2 ผู้ป่วยยาเสพติดอายุ 20-34 ปี (จำนวน 46 คน) พบว่า ผู้ป่วยยาเสพติดมีการกลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำภายในเวลา 1-6 เดือน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.93 สาเหตุสำคัญที่ทำให้กลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำ คือ เพื่อนชวน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30.43 ปัญหาความเครียดที่ทำให้กลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำ คือ การขาดสภาพคล่อง

ทางการเงิน และปัญหาความรัก มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 21.73 เท่ากัน และสถานการณ์ที่ทำให้กลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำ ได้แก่ การร่วมงานเลี้ยงต่างๆ เช่น งานแต่ง งานวันเกิด งานขึ้นบ้านใหม่ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 21.73

4.3 ผู้ป่วยยาเสพติดอายุ 35-59 ปี (จำนวน 13 คน) พบว่า ผู้ป่วยยาเสพติดมีการกลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำภายในเวลา 1-6 เดือน และภายในเวลา 7-12 เดือน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30.76 เท่ากัน สาเหตุสำคัญที่ทำให้กลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำ คือ เพื่อนชวน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 46.15 ปัญหาความเครียดที่ทำให้กลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำ คือ การขาดสภาพคล่องทางการเงิน และการเกิดอาการอยากเสพยา มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 23.07 เท่ากัน และสถานการณ์ที่ทำให้กลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำ คือ เงินเดือนออก มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.46

การอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ป่วยยาเสพติดที่กลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 71.42) ทั้งนี้อธิบายได้ว่า เมื่อผู้ชายได้เสพสารเมทแอมเฟตามีนเข้าไปในร่างกาย จะส่งผลให้สมองสร้างสารสื่อประสาทชื่อโดปามีน หรือที่เรียกว่า “สารแห่งความสุข” มากกว่าผู้หญิงถึง 3 เท่า และเชื่อว่าด้วยเหตุผลนี้ทำให้เพศชายมีการเสพสารเมทแอมเฟตามีนมากกว่าเพศหญิง (Guardian News & Media Limited or its affiliated companies, 2023) ซึ่งสารสื่อประสาทชื่อโดปามีนจะไปกระตุ้นระบบประสาท ทำให้รู้สึกตื่นตัว กระฉับกระเฉง ทนต่อการทำงานได้มากขึ้น แต่เมื่อใช้สารเมทแอมเฟตามีนเกินขนาดและเกิดการสร้างสารสื่อประสาทชื่อโดปามีนมากเกินไป จะส่งผลให้เกิดอาการทางจิตประสาท เช่น หวาดระแวง หูแว่ว หลงผิด มีพฤติกรรมก้าวร้าวและอันธพาลได้ (รัศมน กัลยาศิริ,

2562) ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษา
อุบัติการณ์ของผู้ป่วยที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำใน
สถาบันบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติ
บรมราชชนนี ของศุภฤกษ์ นาคดิกล (2563) ที่พบว่า
ผู้ป่วยยาเสพติดที่มีการกลับไปเสพสารเมทแอมเฟตามีน
ซ้ำส่วนใหญ่เป็นเพศชาย และเพศชายเป็นปัจจัยที่มีผล
ต่อการกลับไปเสพสารเมทแอมเฟตามีนซ้ำ

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ป่วยยาเสพติดที่กลับไปใช้
สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา
ตอนต้น มากที่สุด (ร้อยละ 38.57) และส่วนใหญ่มี
สถานภาพสมรสโสด (ร้อยละ 62.85) ทั้งนี้อธิบายได้ว่า
ผู้ป่วยยาเสพติดมักมีพฤติกรรมเสพยาเสพติดตั้งแต่
เป็นวัยรุ่น โดยการศึกษาของผกามาศ โธษทอง (2565)
พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสพยาเสพติดของเด็กและ
เยาวชน คือ 1) ปัจจัยส่วนบุคคลและสภาพแวดล้อมใน
ชุมชน ได้แก่ ครอบครัวมีปัญหา ญาติพี่น้อง เพื่อน และ
สมาชิกในชุมชนเสพยา และมีการจำหน่ายยาเสพติด
ในชุมชน ทำให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมเรียนไม่จบ
และมีความเชื่อทางบวกในการเสพยาเสพติด และ
2) พฤติกรรมการเลียนแบบคนใกล้ชิด และถูกตีตรา
ถูกกล่าวหาว่ามีพฤติกรรมเสพยาเสพติด จนทำให้เด็ก
และเยาวชนปฏิบัติตามสิ่งที่กล่าวหา นั่น จึงเป็นเหตุให้
ผู้ป่วยยาเสพติดมีการศึกษาในระดับต่ำ เช่น ระดับ
ประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับการที่
ผู้ป่วยยาเสพติดมีสถานภาพสมรสโสดนั้น อธิบายได้ว่า
ผู้ที่โสดส่วนใหญ่ยังไม่ต้องรับผิดชอบเรื่องการดูแล
ครอบครัว ทำให้มีเวลาในการรวมกลุ่มทำกิจกรรมต่าง ๆ
กับเพื่อน ซึ่งอาจรวมถึงการใช้สารเสพติด สอดคล้อง
กับการศึกษาของวรัญญา จิตรพ่อง และคณะ (2554)
ที่พบว่า ผู้กำลังรับการบำบัด ณ สถาบันธัญญารักษ์ ที่มี
พฤติกรรมสารเสพติดแอมเฟตามีนซ้ำในระดับรุนแรง
ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือ
มากกว่า และมีสถานภาพสมรสโสด

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ป่วยยาเสพติดที่มีการกลับ
ไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำภายในเวลา 1-6 เดือน

มากที่สุด (ร้อยละ 37.14) และส่วนใหญ่มีอายุอยู่ใน
ช่วง 20-34 ปี (ร้อยละ 65.71) ซึ่งเป็นวัยทำงาน
จึงมีโอกาสเผชิญสถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อมทางสังคม
ที่มีความเสี่ยงสูงต่อการใช้สารเมทแอมเฟตามีนมากกว่า
วัยอื่น ๆ ทั้งจากการพบปะเพื่อนฝูง ความเครียดจาก
การทำงาน การขาดสภาพคล่องทางการเงิน ปัญหา
ความรัก เป็นต้น โดยพบว่า สาเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้ป่วย
ยาเสพติดกลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำ คือ เพื่อน
ชวน มากที่สุด (ร้อยละ 34.28) ปัญหาความเครียด
ที่ทำให้กลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำ คือ การขาด
สภาพคล่องทางการเงิน มากที่สุด (ร้อยละ 21.42) และ
สถานการณ์ที่ทำให้กลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำ
คือ เงินเดือนออก และการร่วมงานเลี้ยงต่าง ๆ มากที่สุด
(ร้อยละ 17.14 เท่ากัน) ทั้งนี้อธิบายตามกรอบแนวคิด
ของ Marlatt and Donovan (2005) ได้ว่า ผู้ป่วย
ยาเสพติดเมื่อเผชิญสถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อมที่มี
ความเสี่ยงสูงต่อการใช้สารเมทแอมเฟตามีน เช่น เพื่อน
ชวน ปัญหาความเครียดต่าง ๆ เช่น การขาดสภาพคล่อง
ทางการเงิน ปัญหาความรัก หรือแม้กระทั่งการเผชิญ
สถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อมที่เป็นทางบวก เช่น
เงินเดือนออก การร่วมงานเลี้ยงต่าง ๆ ก็ล้วนเป็น
สถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการกลับไปใช้
สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำ โดยเฉพาะการพบปะกลุ่ม
เพื่อนในการร่วมงานเลี้ยงต่าง ๆ และถูกเพื่อนชวน
ส่งผลให้ผู้ป่วยยาเสพติดไม่สามารถทนต่อสิ่งยั่วชวนได้
จึงทำให้มีการกลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำ
สอดคล้องกับการศึกษาของกัญญา ภูระหงษ์ (2561)
ที่พบว่า ปัจจัยด้านเพื่อนและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อ
การเสพยา มีความสัมพันธ์กับระดับการเสพยา และ
สอดคล้องกับข้อเขียนของภัทรินทร์ ธรรมดวงศรี และ
ศุภรดา วงศ์จำปา (2566) ที่ระบุว่า ปัจจัยที่มีผลต่อ
การกลับไปใช้สารเสพติดซ้ำมากที่สุด คือ ปัจจัยด้าน
บุคคล เช่น อาการอยากยา การขาดทักษะการปฏิเสธ
การขาดทักษะในการเผชิญสถานการณ์เสี่ยงต่อการใช้
สารเสพติด

การที่ผู้ป่วยยาเสพติดในการวิจัยครั้งนี้ได้รับโอกาสจากสังคมโดยการมีงานทำ มีรายได้ แต่เมื่อมีสถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อมที่ต้องเผชิญ เช่น การร่วมงานเลี้ยงต่างๆ การขาดสภาพคล่องทางการเงิน ปัญหาความรัก การมีอารมณ์โกรธ ประกอบกับการมีเพื่อนชวนให้กลับไปเสพยา อาจเป็นสาเหตุที่ทำให้ไม่มีรายได้เหลือเก็บ บางคนมีหนี้สิน เพราะต้องนำเงินไปซื้อสารเมทแอมเฟตามีนมาเสพยา สอดคล้องกับการศึกษาของสำเนา นิลบรรพ์ และคณะ (2559) ที่พบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อพฤติกรรมการเสพยาของผู้เสพยาเมทแอมเฟตามีนมากที่สุด คือ สภาพแวดล้อมและอิทธิพลของชุมชน รองลงมา คือ สภาพแวดล้อมของครอบครัว พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด และอิทธิพลจากเพื่อน ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
พยาบาลของโรงพยาบาลธัญญารักษ์อุดรธานี และโรงพยาบาลธัญญารักษ์ขอนแก่น ควรมีการส่งต่อข้อมูลจากการวิจัยครั้งนี้แก่พยาบาลในหน่วยบริการปฐมภูมิ และร่วมกันหาแนวทางการป้องกันการกลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำในผู้ป่วยยาเสพติด
2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์และปัจจัยทำนายการกลับไปใช้สารเสพติดซ้ำในผู้ป่วยยาเสพติด
 - 2.2 ควรมีการพัฒนาโปรแกรมการบำบัดผู้ป่วยยาเสพติดที่มีการติดตามเพื่อสร้างแรงจูงใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมป้องกันการกลับไปใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- ก้องเกียรติ อุเต็น, จารุณี รัศมีสุวิวัฒน์, วิษุตา ชะสินธุ์, วิมลวรรณ คำลือ, และพุททชาด ศรีสุวรรณ. (2565). การพัฒนาโปรแกรมการบำบัดแบบบูรณาการต่อการป้องกันการกลับไปเสพยาในผู้ที่เป็นโรคจิตจากแอมเฟตามีน. *วารสารการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต*, 36(3), 46-70.
- กัญญา ภูระหงษ์. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อการเสพยาของผู้ติดยาเสพติดในเขตจังหวัดปทุมธานี. *วารสารพยาบาลสาธารณสุข*, 32(2), 23-40.
- ผกามาศ ไรยทอง. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเสพยาเสพติดของเด็กและเยาวชนที่เข้ารับการรักษาในสถานบริการจังหวัดภูเก็ต. *วารสารศาสตร์สุขภาพและการศึกษา*, 2(3), 63-80.
- ภัทรินทร์ ธรรมดวงศรี, และศุภรดา วงศ์จำปา. (2566). การเสริมสร้างการรับรู้ความสามารถของตนเองในผู้ป่วยสารเสพติดเพื่อป้องกันการกลับไปใช้สารเสพติดซ้ำ. *วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข*, 33(2), 1-10.
- มนฤดี วงศ์จิตรรัตน์. (2566). ปัจจัยทำนายความสำเร็จในการหยุดใช้เมทแอมเฟตามีนระหว่างเข้ารับบริการบริการเมทริกซ์โปรแกรม. *วารสารสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย*, 31(3), 176-189.
- รัศมน กัลยาศิริ. (2562). *สารกระตุ้นประสาท (stimulants)*. สืบค้นจาก <https://cads.in.th/cads/content?id=78>
- วรัญญา จิตรผ่อง, วิโรจน์ วีรัชย์, และรัศมน กัลยาศิริ. (2554). ความรุนแรงของการเสพยาเมทแอมเฟตามีนซ้ำของผู้กำลังรับการบำบัด ณ สถาบันธัญญารักษ์. *จุฬาลงกรณ์เวชสาร*, 55(2), 153-169.

- ศุภฤกษ์ นาคดิถก. (2563). อุบัติการณ์ของผู้ป่วยที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำในสถาบันบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติบรมราชชนนี (สบขช.). *วารสารวิชาการเสพติด*, 6(1), 47–58.
- สถาบันบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติบรมราชชนนี. (2565). *ยาบ้า*. สืบค้นจาก http://www.pmnidat.go.th/thai/index.php?option=com_content&task=view&id=156&Itemid=30
- สถาบันบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติบรมราชชนนี. (2566). *สถิติผู้ป่วยทั้งหมดที่เสพยาบ้าเป็นยาเสพติดหลัก และเสพร่วมกับยาอื่น ๆ ประจำปีงบประมาณ 2562–2566*. สืบค้นจาก http://www.pmnidat.go.th/thai/index.php?option=com_content&task=view&id=4603&Itemid=53
- สำนักข่าว กรมประชาสัมพันธ์. (2563). *จังหวัดเลย รายงานสถานการณ์ปัญหาเสพยาเสพติดในห้วงเดือน ก.ค.–15 ส.ค. 63 พบยังมีการลักลอบนำเข้าไปในพื้นที่ชายแดนอย่างต่อเนื่อง*. สืบค้นจาก <https://thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG200825163555293>
- สำเนา นิลบรรพ์, บุญเรือง ศรีเหรียญ, และอุษา คงทอง. (2559). ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมเสพยาซ้ำของผู้เสพยาเมทแอมเฟตามีน. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 10(1), 193–207.
- สุทธิชัย ศิรินวล, ปัทมา สุพรรณกุล, ณรงค์ศักดิ์ หนูสอน, และปราโมทย์ วงศ์สวัสดิ์. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสพยาซ้ำของผู้ผ่านการบำบัด. *วารสารวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ*, 10(1), 39–45.
- Brecht, M. L., von Mayrhauser, C., & Anglin, M. D. (2000). Predictors of relapse after treatment for methamphetamine use. *Journal of Psychoactive Drugs*, 32(2), 211–220. doi:10.1080/02791072.2000.10400231
- Guardian News & Media Limited or its affiliated companies. (2023). *Amphetamines affect men more than women*. Retrieved from <https://www.theguardian.com/science/2006/apr/08/drugs.drugsandalcohol>
- Hendershot, C. S., Witkiewitz, K., George, W. H., & Marlatt, G. A. (2011). Relapse prevention for addictive behaviors. *Substance Abuse Treatment, Prevention, and Policy*, 6, 17. doi:10.1186/1747-597X-6-17
- Marlatt, G. A., & Donovan, D. M. (Eds.). (2005). *Relapse prevention: Maintenance strategies in the treatment of addictive behaviors* (2nd ed.). New York: Guilford Press.